

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

S l æ g t e n P i l e g a a r d

ved
Torkil Baumgarten

—

Kjøbenhavn .
Arkiv for Genealogi og Heraldik.
1931.

.Slægten Pilegaard.

- Slægten har sit Navn fra P i l e g a a r d i Bregninge Sogn, 1 Mils Vej vest for Erøskjøbing, og omtales allerede 1633 paa Erø. Samme Aar døde Hertug Christian, hvis Farfader Hertug Hans den ældre var Kong Christian III's Broder. Efter sin Faders Død 1622 fik Hertug Christian, der egentlig som Stamherre skulde have haft Sønderborg, paa Grund af sine ringe Aandsevner kun Erø med Godserne Vodrup, Søbygaard, Graasten og Gudsgave. Han døde sindssyg 1633, var ugift, men efterlod sig en Datter Sophie, avlet med Catharina Griebel, som efter Hertugens Død giftede sig med Købmand P e d e r P i l e g a a r d i Erøskjøbing. Hendes Datter Sophie blev gift med en Organist eller Klokker i Erøskjøbing, og i sit andet Ægteskab havde hun flere Børn, fra hvilke afstammer en talrig Slægt, som endnu kan paavises, skønt Navnet P i l e g a a r d kun har vedligeholdt sig i Rudkjøbing. En af Peder Pilegaards Døtre Ane Marie Pedersdatter blev 1651 gift med Præsten i Tranderup Philip Dominicussen Lauridsen (død 1664), og i Erøskjøbing blev Slægten Pilegaard indgiftet i Byens bedste Familier og saa talrig, at dens Historie tillige er Byens Personalhistorie gennem et Tidsrum af mere end 100 Aar. Tidlig kom Hans Pilegaard til Rudkjøbing, hans Datter Anne Margrethe blev gift med den rige Købmand Rasmus Kieldsen, hvis Sønner blev indgiftede i Slægterne Sebbelov, Basse, Witt og Ziir m. fl.

P e d e r J e n s e n P i l e g a a r d blev født i Erøskjøbing o. 1685, vistnok en Søn af Raadmand Jens Ibsen og Anne, Enke efter Købmand Peder Pedersen Pilegaard, Søn af ovennævnte Købmand Peder Pilegaard og Catharina Griebel. Han kom til Rudkjøbing, hvor Anne Margrethe, Rasmus Kieldsens Hustru nævnes som Faddere til hans Søns Dåb 1720. I 1721 svarede han Krigsstyr 4 Sldr. 2 Mark 8 Sk., og s. A. opgiver han under Eds Tilbud, at han ejer intet, "uden mit nødvendige Huuses Mobilier, Huusege- raad og Klæder, kand bedrage med 20 Rdl." Han nævnes i Byens Kæmnerregnskaber endnu i 1722, men maa kort efter være død, da hans Enke det følgende Aar var kommet i Ægteskab med Morten Andersen Bay.

Gift med A n n e M a r g r e t h e C h r i - s t e n s d a t t e r . Hun var født o. 1692 og Datter af Christen Poulsen, som havde været Foged paa Holme- gaard og Nordenbrogaard, før han blev Købmand i Rudkjø- bing og 1715 gjorde op Midler med sin anden Hustru Eleo- nora Kruckows Arvinger og flyttede til Kjøbnhavn; hans 1ste Hustru Anne Sophie Hansdatter døde 1710, i hvilket

Ægteskab fødtes 13 Børn, af hvilke kun levede en Søn Poul Christensen, som kaldte sig med Tilnavnet Melby, og ovennævnte Datter Anne Margrethe Christensdatter, som døde 1763, begr. 21. Maj, 73 Aar gl. Efter sin første Ægtefælles Død ægtede hun Morten Andersen Bay. Han var født o. 1693 i Rudkjøbing, hvor hans Moder Hilleborg Jensdatter levede som Enke i 1714, da hun opgiver sin Søns fædrende Arv til 366 Rdl. Han var Borger i Byen 1720, i 1729 svarer han Brandstyr til Kjøbenhavn 3 Rdl. 3 Mrk. og desuden frivillig til de Brandlidte 1 Rdl. I 1735 er hans Gaard takseret til at svare efter Grundtaksten 10 Pend., af 2 Boder i Ramsherred 3 Pend., samt af 3 Td. Land $7\frac{1}{2}$ Pend. Af den højst takserede Gaard i Byen svaredes 13 Pend. 1740 var han Taxereborger. Efter Anne Margrethes Død (1763) ansøgte han om Bevilling til Ægteskab med Christine Margrethe Lind, som var Næstsøskendebarn til hans afdøde Hustru, hvilket skete i fl. kgl. aabent Brev af 1764 29/9, forud havde han faaet Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo, "siden Stedbørnene dermed er tilfreds (1763 4/3). Han døde 4. August 1770. Allerede 1766 havde han med sin anden Hustru oprettet Testamente (conf. 1/8), som i det væsentlige indeholder følgende Bestemmelser: Da deres Ægteskab var uden Børn, og hun uden Livsarvinger af to foregaaende Ægteskaber, lidet eller intet i Boet havde indført, saa skulde i Tilfælde af hendes Død Boet forblive urørt og umolesteret af hendes Arvinger mod Udbetaling af 20 Rdl. til Deling. Skulde hun derimod blive Enke efter Morten Bay, vilde hans tvende Børn, Christian Poulsen Bay og Hilleborg Bay, blive eneste Arvinger - dog, "at jeg skal nyde en skickelig Seng og Sengeklæder, dernæst saa meget Boehave og Linned, som jeg til mit nogenlunde fornødne Brug kunne hielpe mig med, og at hans Børn skaffer mig frii og convenable Huusvarelse saa længe jeg lever, men endog min substistence og Ophold fornøden tildeler mig aarlig 30 Rdl." Testamentet er dateret 26. Maj 1766 og medundertegnet af Christian Johansen Olsen og Jens Pilegaard. Og saaledes blev det. Efter Morten Bays Død overtog hans Søn Faderens Bedrift, og Enken fik sin Bolig i et lille Hus i Sidsel Bagersgade, hvor hun svag og ensom levede Resten af sine Dage, fattig og blind, hun døde 1788 og blev begravet 2. August, 96 Aar gl.

Peder Jensen Pilegaards to nedennævnte Sønner og Morten Andersen Bays to Børn af første Ægteskab var saaledes Halvsøskende, hvis Efterslægt gennem flere Generationer indgiftede sig i Slægterne Pilegaard og Bay. Christian Poulsen Bay blev født 1734, dbt. 4. Decbr. Han overtog Faderens Bedrift og blev en af Rudkjøbings mest ansete Købmænd. I 1782 lod han af Egebindingsværk opføre den med Facade op til Byens Hovedgade liggende store Købmandsgaard, hvor han tillige drev et stort Brænderi.

Ejendommen har siden været i Familien Bays Eje, Købmands-handelen ophævedes dog 1818, og Brænderiet blev nedlagt 1894. "Den Bayske Gaard" i Rudkjøbing er en af Byens anseeligste og uomtvisteligt den smukkeste af alle. Christian Poulsen Bay døde 1794 og er Rudkjøbing Slægten Bays anden Ættsmand. Se Stamtavle over Langelandsfamilien Bay.

Hans Hellsøster Hylleborg Bay blev født o. 1723 og døde i Rudkjøbing 1805, begr. 18/12, 81 Aar gl. Ifl. kgl. Dispensation af 1747 26/9 blev hun gift i Rudkjøbing med Jørgen Hansen Degn, født i Frøskjøbing 1715, Købmand og Skipper i Rudkjøbing, død 1802, bgr. 15/11, 87 Aar gl. Af dette Ægteskab to Døtre: 1) Anne Marie Degn (f.1713), gift 1. Gang med Hans Peter Hansen Guldborg, Færgemand ved Spodsbjerg (død 1786) og derefter med Skipper Peter Nielsen i Lønderborg. 2) Margrethe Sophie Degn (f.1764, død 1799), hun blev 1787 9/3 gift med Birkeskriver Peder Copmann (f.1736, død 1812) og Moder til 10-Børn og Stammemoder til en talrig Efterslægt.

Peder Jensen Pilegaards og Anne Margrethe Christensdatters Børn:

1. Jens Federsen Pilegaard, født i Rudkjøbing 1718. Han var først Landmand og en Tid Forvalter ved Baroniet Schelenborg. Som saa mange andre Landmænd paa den Tid var han tillige Købmand og nedsatte sig som Købmand og Skibsrheder i Rudkjøbing o. 1755. I Løbet af faa Aar havde han en stor Handel og var Byens rigeste Mand. Han døde 1780 ugift. Bekenåtgørelsen om Dødsfaldet lyder som følger: "Min i Live kiere Broder, Kiøbmand J. Pilegaard døde Natten imellem 7. og 8. hujus og efterlader sig ei Hustrue og ei Livsarvinger. Rudkjøbing, 14. Decbr. 1780. Niels Pilegaard." Af Proklama i Boet fremgaar, at straks efter Dødens Indtræden leverede Afdødes Tjenestepige Johanne Rasmusdatter Nøglerne til hans Chatol til hans her i Byen leverde Halvbroder Købmand Chr. Poulsen Bay, som den følgende Dag aabnede Chatollet og tog i sin Forvaring en Disposition af 11. Decbr. s. A., som var underskrevet, og ifl. hvilken Afdødes Halvbroder Chr. Poulsen Bay var Universalarvning, dog skulde denne forlods af Boet udrede til: 1) Afdødes Halvbroder Juveler Niels Pilegaard 4000 Rdl. 2) Brodersøn, ermeldte Niels Pilegaards Søn, Jens Pilegaard, som den Tid var med et af Boets Fartøjer paa en Rejse til Norge, 2000 Rdl. 3) Halvsøster, Hilleborg Mortensdatter Bay, gift med Jørgen Degn her i Byen, 2000 Rdl. - Men den samlede Sum skulde blive staaende hos Chr. Poulsen Bay, som derfor skulde udgive Obligationer. Derimod kunde ermeldte Jens Nielsen Pilegaard, om han saa maatte ønske, straks udtage Halvparten af sin Arv enten i Testators Galeot eller Jagt. Men der

der var mange Omstændigheder ved Boets Behandling, udenlandske Debitorer og Kreditorer, og omsider sluttedes det 1787 som Opbudso. Men Testamentet blev konfirmeret 2/2 1781, og i Følge dets 4. Post oprettedes et Legat paa 500 Rdl. (nu 1000 Kr.), Jens Pilegaards Legat, hvis Renter skulde tilfalde 6 Fattige, fortrinsvis af hans Slægt. Mens Boets Behandling stod paa, opblomstrede i Rudkjøbing to Handelsforetagender, som blev til store Forretninger: "Chr. Poulsen Bay" og "Jens Pilegaard (den yngre)", beliggende paa Byens Hovedgade, gl. Matr-Nr. 49,50 og 51, hvor "den Bayske Gaard" staar som et synligt Minde om Byens Negotium i svundne Tider.

2. N i e l s P e d e r s e n P i l e g a a r d , født i Rudkjøbing 1720, dbt. 3. Søndag e. Trinitatis. Han lærte Guldsmedhaandværket hos Juvelerer Rasmus Kielsen i sin Fødeby, 1750 15/6 vandt han Borgerskab som Guldsmed i Kjøbenhavn, hvor han havde sin Forretning i Skindergade (Klædebo Kvarter 10) og hvor han 1762 holdt 1 Svend, 2 Dreng og 2 Tjenestepiger. I Hovedstaden kaldte han sig "Juvelerer", men da han i 1775 vendte tilbage til sin Fødeby, kaldtes han "Jubilerer" og døde 1785.

Gift 1. Gang 7. Decbr. 1750 i Nicolai Kirke (Kbhvn.) med Kirstine Cathrine Strømer, f. o. 1720, vistnok paa Langeland (1718 8/7 blev i Hellig Geist Kirke vist Peder Strømer, "en Langelænder" og Madame Birgitte Sophie Collerup, Enke efter sl. Raadmand Elovius Mangor i Nygade, "som døde i den uafvendelig Ildebrand" 1714). Hun døde i Barselseng i Decbr. 1759, og ifl. kgl. Bev. af 21. s. M. holdt Enkemanden 1760 17/6 Samfrændeskifte, Skrædder Alb. Fr. Gnudtzmann som Formynder for Børnene, Renteskriver Poul Copmann og Fuldmægtig ved det guineiske Rentekammer Jørgen Jürgensen. Ved den endelige Opgørelse var Boets Formue lig Gelden 850 Rdl., deriblandt en Obligation paa 400 Rdl. til Købmand Jens Pilegaard i Rudkjøbing. Enkemanden erklærede, "at saa længe Gud lader mig leve, skal Børnene nyde en god Opdragelse."

Gift 2. Gang 25. Juni 1760 i Brudens Hjem i Laxegade med Kirstine Sørensdatter Hassing, som levede i Rudkjøbing 1787.

Af hans første Egteskab levede 3 Børn: Maria Lucia, nedennævnte Jens og Kirstine Marie Pilegaard. I hans 2. Egteskab fødtes 3 Sønner og 2 Døtre i Kjøbenhavn og Anna Margrethe Pilegaard i Rudkjøbing, døbt 1775 22/9.

Søn af 1. Egteskab:

- a. Jens Pilegaard, født i Kbhvn. 1757, dbt. i Nicolai K. 28/3 s. A. Faddere: Chr. Jacob Preisler, Tischlermeister i Magstræde, Jens Pilegaard, Forvalter paa Schelsborg (!) i Fyen, Thomas Jacob Flindt, Procurator, lo-gerende i St. Fergestræde. Mdm. Johanne Barbra Lem,

Skrædderkone i Klædeboderne bar Barnet, og Jfr. Charlotte Amalie Beck fra Langeland holdt Huen. - Han kom i en ung Alder til sin Farbroder og Gudfader Købmand Jens Pilegaard og blev baade Skipper og Handelsmand. Senere etablerede han sig i Gaarden i Sidsel Baggers Gade (gl. Nr. 67) og blev Byens største Købmand og Skibsrheder. Ved uheldige Spekulationer under Krigen med England tabte han dog Størsteparten af sin Formue. Han døde tidlig, og hans Enke drev en mindre Købmandshandel.

Gift med Johanne Marie Krogsgaard, født paa Ege-lykke 1757, dbt. i Bødstrup Kirke 6. S. e. Tr., Datter af den hovedrige senere Godsforvalter paa Faarevejle og Købmand i Rudkjøbing Jeppe Madsen Krogsgaard og Hustru Karen Christensdatter Basballe. Hun døde 29. April 1832 hos Sønnen paa Skovsbo, 75 Aar gl. Se Slægten Basballe.

2 Børn:

- 1) Jeppe Krogsgaard Pilegaard, født 1783. Han var først i Handelslære, nogle Aar efter begyndte han som Rejse-Købmand og fulgte med større Skibe til fremmede Havne og solgte Ladningerne. I Krigen mod England var der stor og følelig Mangel paa Kolonialvarer paa Langeland, og mens Faderen satte sin Formue til ved at spekulere i Kaperaktier og andre Krigsforetagender, sejlede Sønnen frem og tilbage mellem Fyn og Kjøbenhavn og skaffede Varerne frem. Snart efter flyttede han Moderens lille Købmandshandel til Torvet i den senere Niels Nielsens Gaard og tilsidst til den store Strandgaard ved Havnen. Desuden var han Forpagter af Møllegaard og højstbydende paa Auktionen paa Faarevejle, men Statskassen overtog den, saa købte han Hovedgaarden Skovsbo, men var samtidig Købmand endnu i 12 Aar, før han flyttede til Skovsbo, hvor han døde 8. Oktbr. 1875, 92 Aar gammel. I 1871 havde han skødet Gaarden til Sønnen Premierløjtnant Julius Alexius Pilegaard.

Gift med Johanne Christensdatter, født 8. Januar i Pudselykke (Skrøbelev S.), som dengang bestod af 2 Gaarde, af hvilke hendes Fader Christen Hansen havde den ene i Fæste. Han var født 1750 og to Gange gift, hans 2. Hustru Anne Pedersdatter (f. 1762) var Johannes Moder. Hun døde paa Skovsbo 27. Novbr. 1872.

10 Børn:

- a) Johanne Marie Pilegaard, f. i Rudkjøbing 23. Juni 1815, død 11. April 1881. Gift 22. Oktbr. 1836 med sit Næstnæstsøskendebarn Carl Bay, f. ss. 6. Novbr. 1809, Søn af Kbm. ss. Hans Henrik Bay, f. ss. 1769 (Søn af Chr. Poulsen Bay, f. ss. 1734, som var Søn af Morten Andersen Bay, Kbm. ss og Anne Margrethe Christensdatter, f. 1692, gift 1. Gang

med Peder Jensen Pilegaard, f. 1685). Carl Bay blev Ejer af Fædrendeejendommen, Gaarden i Rudkjøbings Østergade, Direktør for Langelands Sparekasse i 30 Aar og Medlem af Byraadet i 6 Aar; han døde i Kbhvn. 29. Oktbr. 1880. Se Stamtavlen over Familien Bay, S. 18.

- b) Christine Georgine (Jørgine) Pilegaard, f. ss. 14. Decbr. 1820, død paa Frøderriksberg 1901. Gift i Fuglsbølle Kirke 17. April 1846 med Frederik Anton Hastrup, f. paa Tybrind 31. Juli 1817, Ejer af Vintersborg 1843, død 6. April 1869. Se Familien Hastrups Stamtavle, S. 8.
- c) Junia Vilhelmine Pilegaard, f. ss. 16. Juni 1822, død Gift 30. Maj 1854 med Henrik Anton Bay, f. 9/9 1815, død som Sognepræst til Allested og Vejle Se Familien Bay.
- d) Octavia Pilegaard, f. ss. 1823, død 1876, ugift.
- e) Japhidia Anatolea Pilegaard, f. ss. 13. Marts 1824, død i Nakskov 23. Maj 1894. Gift i Fuglsbølle Kirke 27. April 1852 med Jens Carl Hastrup, f. paa Tybrind 10. Oktbr. 1821, Forpagter, død i Skive 21. Oktbr. 1908. Se Familien Hastrup.
- f) Jensine Cathrine Pilegaard, f. ss. 3. Jan. 1818, død 24. Marts 1903. Gift 4. Juni 1836 med Ludvig Bay, f. 21. April 1811, Dampmøller i Nakskov, død 5. Juli 1867. Se Familien Bay, S. 20.
- g) Carl Ludvig Pilegaard, f. og død ss 1826.
- h) Julius Alexius Pilegaard, f. ss. 17. Juli 1827. Han deltog i den første slesvigske Krig som Frivillig og udnævntes til Secondløjtnant af Infanteriets Reserve. Ejer af Skovsbo 1871, død 22. Jan 1898. Gift 28. April 1857 i Tranekjær med Constance Sophie Graae, f. i Tranekjær 6. April 1837, død 13. April 1909 i Kbhvn. Datter af Præst og Provst til Tranekjær og Tullebølle Christian Graae og Hustru Anne Marie Andersen. Han stiftede ved Fundats af 30/9 1909 et Familielegat, hvis Renter bortgives i Portioner paa 200 Kr. aarlig, Formuen er under "Bikuben"s Forvaltning. Hans Ægteskab var uden Børn, men han og Hustru antog et Plejebarn, Frederikke Laurentia Andersen.
- i) Augustus Sebaldus Pilegaard, f. 1830 i Rudkjøbing, Assessor ved Overretten i Viborg, R. af Dbg., døde som Rudkjøblinglinien Pilegaards sidste Mand, han var ugift.
- k) Majus Urbanus Pilegaard, f. 1833 paa Skovsbo, blev Landcadet i ældste Klasse og døde 1853, begr. paa Garnisons Kirkegaard, hvor hans Kammerater paa hans Grav rejste en Mindestøtte.

-
- 2) Kirstine Cathrine Pilegaard, født o. 1786 i Rudkjøbing, død 28. Marts 1867. Gift med Vilhelm Østrup, f. 29. Novbr. 1777 i Vigerslev, Søn af Sognepræst til Vigerslev og Veflinge Rasmus Frederiksen Østrup, som døde 1785 ved, at han af en Fejltagelse fik Arsenik i Stedet for cremor tartari, og Anna Jacobine Bruun. Han blev Student fra Odense 1796, cand. teol. 1802, pers. Kapellan i Magleby, Sognepræst til Simmerbølle 13, til Longelse 21, død 28. April 1850. Han omtales som lidt af en Original med mange løjerlige Indfald, ivrig Landmand, stor Haveelsker. Han eksperimenterede med alt nyt, saaede f. Eks. engang en hel Mark med Kanariefrø, som groede i Vejret, hvorved han tjente betydeligt - i det hele en Type til Glæde for mange og til Harme for ingen. Hans første Hustru Frederikke Scherbeck var født 1786 og døde 12. April 1820. Begge Ægteskaber var uden Børn.
-